स्थानीय राजपत्र

गौरीशंकर गाउँपालिका द्वारा प्रकाशित		
खण्ड २	सङ्ख्या-१	मितिः २०८१/०१/२१
भाग १ गौरीशंकर गाउँपालिकाको गाउँ कार्यपालिकाद्वारा तल लेखिए बमोजिमको कार्यबिधि सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ।		
सम्वत् २०८१ सालको कार्यविधि सङ्ख्या १		

गौरीशंकर गउँपालिकाको कृषि तथा पशु कार्यक्रम संचालन कार्यविधि २०८१

परिच्छेद १
प्रारम्भिक

१. प्रारम्भः

गौरीशंकर गाउँपालिकाले संविधान र ऐनले प्रावधान गरेका अधिकारको उपयोग गरी कृषिमा उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि, व्यवशायीकरण र कृषि उद्यमशीलताको विकास गरी स्थानीय स्तरमा नै रोजगारीका अवसरहरूको सृजना गर्दै कृषकहरूको आयस्तर वृद्धि गर्ने उद्देश्य लिएको छ । यस उद्देश्यलाई हासिल गर्न यस गाउँपालिकाले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र प्राथमिकताका आधारमा कृषकहरूको माग र आवश्यकता अनुसारका उपयुक्त कृषि प्रविधि तथा सेवा सर्वसुलभ रुपमा उपलब्ध गराउनु अनिवार्य भएकोले सो का लागि कृषि विकास कार्यक्रमको तर्जुमा र सोको प्रभावकारी संचालन तथा व्यवस्थापन गर्न स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १०२, उप दफा २ को अधिकार प्रयोग गरी "कृषि तथा पशु कार्यक्रम संचालन कार्यविधि २०८१" गाउँ कार्यपालिकाबाट पारित गरी जारी गरिएको छ ।

२. परिभाषाः विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधि माः

(क) "कार्यालय" भन्नाले गौरीशंकर गाँउ कार्यपालिकाको कार्यालय सम्झनु पर्छ।

(ख) "अध्यक्ष" भन्नाले गौरीशंकर गाउँपालिकाको अध्यक्ष सम्झनुपर्छ ।

(ग) "उपाध्यक्ष" भन्नाले गौरीशंकर गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष सम्झनुपर्छ ।

(घ) "प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत" भन्नाले गाउँपालिकाको प्रशासकीय प्रमुखको रुपमा काम गर्न जिम्मेवारी तोकिएको प्रशासकीय अधिकृतलाई सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "समूह " भन्नाले गौरीशंकर गाउँपालिकाको कृषि तथा पशु शाखामा नियमानुसार दर्ता भएको समूह लाई सम्झनु पर्छ।

(च) "निजी फर्म" भन्नाले एकल वा साझेदारी स्वामित्वमा रहि नेपाल सरकारको कुनै निकायमा दर्ता भएको फर्म सम्झनु पर्छ।

(छ) "शाखा" भन्नाले गाउँपालिकाको कृषि तथा पशुपंक्षी शाखा सम्झनु पर्छ।

(ज) "कानून" भन्नाले संघीय कानून, प्रदेश कानून र स्थानीय कानून सम्झनु पर्छ ।

(झ) "कार्यपालिका" भन्नाले गाउँ कार्यपालिका सम्झनु पर्छ ।

३. दृष्टिकोण

निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीलाई व्यवसायीक एवं प्रतिस्पर्धात्मक कृषि प्रणालीमा रूपान्तरण गरी दिगो कृषि विकासको माध्यमबाट जीवन स्तरमा सुधार ल्याउनु कृषि क्षेत्रको दिर्घकालिन दृष्टिकोण रहने छ।

४. उद्देश्यहरू

व्यवसायीक एवं प्रतिस्पर्धात्मक कृषि प्रणालीद्वारारा उच्च एवं दिगो आर्थिक वृद्धि हासिल गरी खाद्य सुरक्षा तथा गरिबी निवारणमा योगदान गर्न।

(क) कृषि उत्पादन एवं उत्पादकत्व बढाउने।

(ख) व्यवसायीक एवं प्रतिस्पर्धात्मक कृषि प्रणालीका आधारहरूको विकास गरी आन्तरिक तथा बाह्य बजारसँग प्रतिस्पर्धात्मक बनाउने।

(ग) प्राकृतिक श्रोत, वातावरण र जैविक विविधताको संरक्षण, सम्वर्द्धन एवं सदुपयोग गर्ने।

परिच्छेद २

५. कार्यक्रम सञ्चालन प्रक्रिया

गौरीशंकर गाउँपालिकाको कृषि विकास समितिको निर्णयमा कार्यक्रम सञ्चालनको लागि शाखाले सूचना प्रकाशन, माग संकलन, तथा लाभग्राही छनौट गरी कृषि तथा पशुपंक्षी विकास शाखा मार्फत कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने छ।

माग सङ्कलनः यस कार्यविधि बमोजिमका कार्यक्रममा सहभागी हुन लक्षित बर्गबाट माग सङ्कलन गर्न कार्यालयले नियमानुसार समयमै सूचना प्रकाशन गर्नु पर्नेछ।

कार्यविधिको परिच्छेद ३ अन्तर्गत विभिन्न कार्यक्रम शिर्षकमा तोकिएका मापदण्ड/आधारभुत/प्रासाङ्गिक पक्ष पुरा गर्ने गरी ईच्छुक निवेदकले अनुसूची- २ बमोजिम आवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।

लाभग्राही छनौटः कार्यक्रमहरू अन्तर्गत अनुदान प्रदान गरिने कृयाकलापहरूको लागि प्रस्ताव मूल्याङ्कन तथा छनौटको कार्य स्थानीय कृषि विकास समितिले समितिले गर्नेछ । तर प्रस्ताव आव्हान गरी प्रतिस्पर्धात्मक रुपमा लाभग्राही छनौट गर्नु नपर्ने कृषि प्रसारका नियमित कृयाकलापहरू सम्बन्धित शाखाले यस कार्यविधिको अधीनमा रहि प्रचलित कानून बमोजिम विधि निर्धारण गरी सञ्चालन गर्न सक्नेछन् ।

समितिले आवश्यकता अनुरुप विषयसँग सम्बन्धित पदाधिकारी, विज्ञलाई समितिको बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

गाउँ कृषि विकास समितिको समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

(क) यस कार्यविधि बमोजिम मूल्याङ्कन तथा छनौटको आधारहरू तयार गर्ने,

(ख) प्राप्त निवेदनहरूको मूल्याङ्कन र स्थलगत अनुगमन गरी अनुदानग्राही छनौट गर्ने,

(ग) छनौट भएका अनुदानग्राहीलाई उपलब्ध गराइने अनुदान रकम यकिन गर्ने र सम्झौताको लागि सिफारिस गर्ने,

(घ) सम्झौता अनुसारको विभिन्न चरणमा सम्पन्न भएका कार्यको अनुगमन तथा प्रमाणीकरण गर्ने,

(ङ) अनुदान रकमको किस्ता अनुदानग्राहीलाई भुक्तानी गर्न सिफारिस गर्ने,

(च) सम्झौता अनुसार कार्य प्रगति सन्तोषजनक नभएमा वा कार्यसम्पन्न हुन नसक्ने देखिएमा अनुदान किस्ता रकम रद्द गर्न वा अनुदान सम्झौता रद्द गर्न सिफारिस गर्ने,

(छ) कार्यक्रमको अनुगमन गरी पृष्ठपोषण गर्ने ।

सचिवालयः समितिको सचिवालयको कार्य कृषि तथा पशु शाखाले गर्नेछ ।

यस कार्यविधि अनुरुप प्राप्त आवेदनहरूको मूल्याङ्कन, स्थलगत निरीक्षण, प्रमाणीकरण, सिफारिस, अनुगमन तथा भुक्तानी सिफारिस लगायतको कार्य गरी समितिको काममा सहयोग गर्न समितिले कार्य समूह बनाउन सक्नेछ ।

सम्झौताः यस कार्यविधि बमोजिम छनौट भएका अनुदानग्राहीले सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलाप, सो को समयसारणी एवं अनुदानग्राहीले पालना गर्नुपर्ने शर्त, अनुदान रकम एवं भूक्तानी विधि उल्लेख गरी कार्यालयले अनुदाग्राहीसँग सम्झौता गर्नेछ ।सम्झौता बमोजिम कार्य सम्पादनको आधारमा कार्यालयले अनुदानग्राहीलाई अनुदान रकम भूक्तानी गर्नेछ ।

साथै, कार्यालयले आवश्यकताको आधारमा प्रचलित कानून बमोजिम कृषि सामग्री खरिद गरी अनुदानको सिमा भित्र रही कृषि तथा पशु शाखा मार्फत वितरण गर्न बाधा पर्ने छैन।यसरी सामग्री वितरण गर्दा अनुदानको सिमा प्रतिशत समेत खुलाइएको समाग्री बुझायको भरपाई राख्नुपर्नेछ।

अनुदानको भुक्तानीः नगद अनुदान दिइने कार्यक्रमको हकमा अनुदान रकम सोझै अनुदानग्राहीको बैङ्क खातामा जम्मा हुने गरी भुक्तानी गरिनेछ भने कार्यालयबाट खरिद गरी सामग्री हस्तन्तरण गर्नुपर्ने कार्यक्रमको लागि प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

अनुदान रकमको भुक्तानी सम्झौता पत्रमा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ । कार्यक्रमको प्रकृति अनुसार सम्बन्धित निकायको जिम्मेवार प्राविधिकले स्थलगत निरीक्षण गरी तयार पारेको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदनको आधारमा अनुदानग्राहीलाई अन्तिम भुक्तानी गरिनेछ।

परिच्छेद ३

६. व्यवसायीक फलफूल वगैचा स्थापना तथा व्यवस्थापन/फलपूल प्रवर्द्धन कार्यक्रमः

उद्देश्यः स्थानीय तथा वाह्य बजारमा माग आपूर्ति गर्ने गरी फलफूल उत्पादन गर्न सहयोग पुर्याउनु।
कार्यविधिः फलफूलका बोट बिरुवाहरू, काँटछाँट गर्ने सिकेचर, करौति, प्रुनिङ्ग गर्ने चक्कु, स्प्रेयर जस्ता उपकरणहरू कार्यविधिमा उल्लेख भए अनुसार उपलब्ध गराउन सकिने छ। एउटा स्थानमा एउटै कृषकले एउटै फलफूल बाली बोट संख्या १०० लाई व्यवसायीक बगैँचा मानिने छ।
आर्थिक पक्षः फलफूलका बोट बिरुवाहरू , काँटछाँट गर्ने सिकेचर, करौति, प्रुनिङ्ग गर्ने चक्कु, स्प्रेयर जस्ता उपकरणहरूमा ७५ प्रतिशत सम्म अनुदानमा दिन सकिने छ ढुवानीमा पुरै अनुदान दिन सकिने।

७. बिरुवा प्याकेजिङ्ग चार्जः
उद्देश्यः फलफूलका बोट बिरुवाहरू ढुवानी गर्नु भन्दा अगाडि उचित प्याकेजिङ्ग ब्यवस्था मिलाउनु।
कार्यविधिः ढुवानी गर्न भन्दा अगाडि बोट बिरुवा को प्रकृति हेरी कार्यविधि मा कायम गरिए अनुसार प्याकेजिङ्ग चार्ज उपलब्ध गराइने छ।
आर्थिक पक्षः बिरुवा प्याकेजिङ्ग चार्ज किवी, सुन्तला जात, केरा, भुईकटहरू आदि बिरुवाहरू मा जम्मा मुल्यको १० प्रतिशत सम्न खर्च गर्न सकिनेछ।

८. व्यवसायीक तरकारी खेती विस्तार
(१) अदक्ष वा अर्धदक्ष सिपको कारण व्यवसायीक कृषकहरूको जोखिम न्यूनिकरण गर्न र सम्भावित तरकारी उत्पादन पकेट क्षेत्रमा बढी मूल्य जाने तरकारी उत्पादन र विक्री वितरण तथा व्यवस्थापनबाट समुदायमा तरकारी व्यवसाय प्रवर्द्धनमा टेवा पुग्ने भएकोले व्यवसायीक तरकारी खेती विस्तारको ठूलो महत्व छ।

उद्देश्यः व्यवसायीक तरकारी खेती बिस्तारको लागि कृषक, कृषि फर्म तथा कृषक समूह लाई प्रोत्साहन गरी तरकारीमा आत्मनिर्भर भै बाहिरी स्थानीय तह तथा जिल्लामा निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने।

कार्यविधिः तरकारी खेती गर्ने कृषकलाई बिउ, मल, पोलिब्याग, सिड ट्रे, टनेल प्लाष्टिक, मल्चिङ प्लाष्टिक, थोपा सिचाइ सेट, विषादी स्प्रेयर आदि आवश्यक कृषि समाग्री हरू उपलब्ध गराउन कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्नेछ। अनुदानको शर्तहरू पुरा भए नभएको एकिन गर्न गाउँपालिका र सम्बन्धित वडा कार्यालयबाट स्थलगत अनुगमन गर्न सकिनेछ।
आर्थिक पक्ष :
कम्तीमा २-५ वटा सम्म नयाँ टनेल (बाँसको) निर्माण गरी तरकारी खेती गर्ने कृषकलाई प्रति टनेल एक थान टनेल प्लाष्टिक (९० gsm), एक थान थोपा सिचाइ सेट, एक थान क्यारेट र मल्चिङ प्लाष्टिक निःशुल्क दिन सकिनेछ।
एउटै कृषकले छ वा छ वटा भन्दा धेरै नयाँ टनेल निर्माण गरी बेमौसमी तरकारी खेती गरेको अवस्थामा माथि उल्लेखित समाग्रीका अतिरिक्त माग बमोजिम एक थान हाते ट्याक्टर निःशुल्क दिन सकिनेछ।
प्लाष्टिक टनेल निर्माणको लागि बिनियोजित बजेटको सिमा भित्र रहि बास तथा फलामे टनेल निर्माणमा समेत ५०% सम्म अनुदान दिन सकिनेछ।

साथै, माथि उल्लेखित कार्यक्रमको लागि बजेट अपुग भएको अवस्थामा, बाँसको टनेल निर्माण गर्ने कृषकलाई मागको आधारमा ७५% सम्म अनुदानमा टनेल प्लाष्टिक तथा अन्य समाग्री कार्यालय बाट वितरण गर्न सकिनेछ।

९. तरकारी वाली प्रदर्शन कार्यक्रम

उद्देश्यः प्रदर्शन गरिएको प्रविधि स्थानीय हावा पानी सुहाउदो छ भन्ने कुरा देखाउदै नयाँ प्रविधिको उपयुक्तता शिद्ध गर्नु।

कार्यविधिः सकभर सजिलै सँग निरीक्षण गराउन सकिने हिसावमा सडकको छेउ छाउमा प्रदर्शनको लागि कृषि शाखाले जग्गाको छनौट गर्नेछ। गाई वस्तुले नोक्सान पुर्याउने हुनु हुदैन। उक्त जग्गा उपलब्ध गराउने कृषकले नै कृषि प्राविधिकको प्रत्यक्ष निगरानीमा प्रदर्शन गरिने टनेलको व्यवस्थापन गर्नेगरी गाउँपालिकाले कृषक सँग सम्झौता गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नेछ। तरकारी प्रदर्शन कार्यक्रम, प्रविधि प्रदर्शन, जातीय प्रदर्शन, तरिका प्रदर्शन , मलखाद प्रदर्शनको रुपमा गराई कृषकहरूलाई अवलोकन गराउनु पर्नेछ। प्रदर्शन प्लटमा प्रदर्शनको किसिम, कृषकको नाम, बाली र जात, क्षेत्रफल, मलखादको मात्रा, आरम्भ गरेको मिति आदि उल्लेख गरेको ब्यानर राख्नु पर्छ । प्रदर्शन प्लटमा कृषकहरू जुटाई समय समयमा अवलोकन गराउनु पर्नेछ।

आर्थिक पक्षः टनेल प्लाष्टिक, मल, बीउ, विषादि, औजार उपकरण खरीद तथा समाग्री ढुवानी गर्न र कृषक तालिम संचालन गर्न प्रदर्शन बोर्ड बनाउन र कार्यक्रम अनुगमन निरीक्षण गर्नको लागि स्वीकृत कार्यक्रमको रकम खर्च गर्न सकिने छ।

१०. उन्नत तथा हाइब्रिड बीउ वितरण कार्यक्रम (तरकारी बाली)

उद्देश्यः कुनै एक स्थानमा लोकप्रिय भएको तरकारी बालीको बीउमा किसानको सर्वसुलभ पहुँच पुर्याउने।

कार्यविधिः कुनै एक स्थानमा लोकप्रिय भएको स्तरिय तरकारी बालीहरूको वीउ खरिद गरी बीउको जात, लगाउने समय ,मल, सिंचाई , कटानी गर्ने समय ,र अनुमानित उत्पादन आदिको विवरण कृषकहरूलाई जानकारी गराउनु पर्छ ।

आर्थिक पक्षः तरकारीको उन्नत बीउ वितरण कार्यक्रम संचालन गर्न कार्यालयबाट बीउ खरिद गरी कृषकहरूलाई वडा कार्यालय/सेवा केन्द्र र सम्बन्धित शाखाबाट निशुल्क वितरण गर्न सकिनेछ। तर हाइब्रिड तरकारिको बीउ भने ७५% अनुदानमा वितरण गर्ने सकिनेछ।

११. मसला वाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम

उद्देश्यः कृषकहरूलाई लसुन, अलैँचि, अदुवा तथा बेसार उत्पादन तर्फ उन्मुख गराइ मसला बालीमा आत्मनिर्भर हुने।

आर्थिक पक्षः लसुन, अलैँचि, अदुवा तथा बेसारको गुणस्तरीय बीउ ७५% प्रतिशत सम्म अनुदानमा दिन सकिनेछ।

१२.आकस्मिक पशु रोग तथा बाली संरक्षण सेवाः

उद्देश्यः गाउँपालिका अन्तर्गतका कृषकको पशु वस्तु तथा बालीनालीमा रोग कीरा को प्रकोप बाट संरक्षण गर्न आकस्मिक सेवा पुर्याउनु ।

कार्यविधिः गाउँपालिका अन्तर्गतका कृषकको पशु वस्तु तथा बालीनालीमा रोग कीरा को प्रकोप देखिनासाथ कृषक, कृषक समूह समेत परिचालन गरी आवश्यक रोग नियन्त्रण तथा बाली संरक्षणका उपायहरू प्रयोग गरी औषधि, विषादी, स्प्रेयर, डस्टर, उपकरण आदि के कति आवश्यक पर्छ सोको व्यबस्था गरी आकस्मिक प्रकोप नियन्त्रण गर्ने व्यबस्था मिलाउनु पर्दछ।

आर्थिक पक्ष : प्राप्त प्रकोप सम्वन्धी सूचना र मागको आधारमा प्रकोप नियन्त्रण समाग्री, औषधि तथा, विषादी खरिद गरी कृषकहरूलाई वडा कार्यालय/सेवा केन्द्र र सम्बन्धित शाखाबाट निशुल्क वितरण गर्न सकिनेछ।

१३. कृषि औजार उपकरण बितरण

उद्देश्यः उन्नत प्रबिधि अबलम्बन गर्ने, उत्पादन लागत कम गर्ने र कृषकहरूलाई कृषि यन्त्रिकरण कार्यक्रममा उत्प्रेरित गर्ने।

कार्यविधिः कृषकहरूको आवश्यकता अनुसारका समाग्रीहरू मागको आधारमा पहिचान गरी कृषक वा कृषक समूह मा रहनेगरी भरपाई समेत बनाई उपलब्ध गराउने व्यबस्था मिलाउनु पर्नेछ।

आर्थिक पक्षः

कृषि औजार उपकरणहरू; मेटलबिन (सिडबिन), स्प्रेयर, कर्नसेलर, डस्टर, मिनी/पावर टीलर, थ्रेसर, धान काट्ने मेसिन, घाँस काट्ने मेसिन, मौरी घार तथा मौरी पालन उपकरण आदिमा बढिमा ७५ प्रतिशत सम्म अनुदानमा वितरण गर्न सकिनेछ।

१४. च्याउ बीउ बितरण :

उद्देश्यः कृषकहरूलाई च्याउ खेतीतर्फ प्रोत्साहित गर्नु ।

कार्यविधिः च्याउ उत्पादन कृषक समूह , च्याउ पकेटका कृषकहरूलाई बीउ उपलब्ध गराउनुपर्नेछ।

आर्थिक पक्ष : च्याउ उत्पादन कृषक ,कृषक समूह तथा च्याउ पकेटका कृषकहरूलाई च्याउको बीउ को मुल्यमा ७५ प्रतिशत सम्म अनुदान दिन सकिनेछ। त्यसको लागि कार्यालयबाट च्याउको बीउ खरिद गरी कृषकहरूलाई सेवा केन्द्र वा सम्बन्धित शाखाबाट वितरण गर्न सकिनेछ।

१५. माटो परीक्षण शिविर संचालन :

उद्देश्य : कृषक सहभागितामा उवर्रा शक्तिको जानकारी लिनुको साथै स्थलगत रुपमा माटो बिश्लेषण गर्नु र माटो व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रबिधिहरू सिफारिस गर्नु ।

कार्यविधिः माटो परीक्षण शिविर संचालन गर्न आवश्यक पर्ने रसायन उपकरणहरू (किट बक्स) र प्राबिधिक सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ। माटो व्यवस्थापन तालिमसँग आबद्ध गरी माटो परीक्षण कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्दछ ।गाउँपालिकाले प्रदेश संघीय माटो परिक्षण प्रयोगशाला सँग समेत समन्वय गरी शिविर सञ्चालन गर्न सक्नेछ।

आर्थिक पक्षः चियापान, स्टेशनरी, व्यवस्थापन, ब्यानर आदीको लागि नियमानुसार खर्च गर्न सकिने छ ।विज्ञ तथा कर्मचारीको दै.भ.भ नियम अनुसार दिन सकिने । माटो परीक्षण का लागि आवश्यक रियजेन्ट, स्वायल किट बक्स, इन्धन आदिको लागि नियमानुसार खर्च गर्न सकिने छ।

१६. कृषि चुन तथा जिप्सम बितरणः

उद्देश्यः माटो परीक्षण नतिजाको आधारमा देखिएको समस्या हटाउन कृषि चुन तथा जिप्सम प्रयोग गरी माटो गुणस्तर अभिवृद्धि गराउन कृषकहरूलाई उत्प्रेरित गर्नु ।

कार्यविधिः माटो परीक्षणको नतिजा तथा अन्य अध्ययनको आधारमा कृषि चुन तथा जिप्सम प्रयोग गर्न आवश्यक परेको ठाउँमा प्राविधिकको सिफारिस अनुसार चुन तथा जिप्समको प्रयोग गर्नुपर्दछ ।

आर्थिक पक्ष : कृषि चुन तथा जिप्सम प्रयोग गर्ने स्थानमा आवश्यकता अनुसार सिफारिस मात्रा निःशुल्क अनुदानमा उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

१७. बृहत्तर मकै उत्पादन कार्यक्रम :

उद्देश्यः प्रमुख खाद्यान्न बालीहरूमा आत्मनिर्भरताको लागि सरकारको राष्ट्रिय लक्ष्य हासिल गर्न उच्च पहाडी बृहत्तर मकै उत्पादन कार्यक्रम लागू गरी उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि ल्याउनु ।

कार्यविधिः कृषक ,कृषक समूह हरूलाई उन्नत बिउको उपलब्धता सहज गराउनु र बीउ खरीदको लागि कृषकहरूको व्ययभारमा कमी ल्याउनु हो।

आर्थिक पक्षः कृषक ,कृषक समूह मकै पकेट भित्रका कृषकहरूलाई आवश्यक पर्ने बीउमा ७५% अनुदान दिने र ढुवानीमा पुरै अनुदान दिन सकिनेछ।

१८. क्रप कटिङ कार्यक्रम

उद्देश्य :वालीको उत्पादकत्व र उत्पादन निर्धारण गर्नु।

कार्यविधि : आफ्नो गाउँपालिका भित्र विभिन्न वालीहरूको कुल उत्पादन अनुमान गर्नको लागि र उक्त बालीले ढाकेको क्षेत्रफल बाली विशेष विभाजन गरी उत्पादन तथ्यांक लिनु पर्दछ । प्रत्येक उत्पादनको १० वर्ग मिटरको बाली कटानी गर्नु पर्छ। यस्ता ५ वटा क्रप कटिङ रेण्डोमाइज्ड नमुनाबाट उत्पादन लिनु पर्छ। सिँचित, असिंचित क्षेत्र, उन्नत तथा स्थानीय जातले ढाकेको क्षेत्रबाट क्रप कटिङ्ग गरी उत्पादन र उत्पादकत्वको तथ्याङ्क निर्धारण गर्नुपर्छ।

आर्थिक पक्ष : क्रप कटिङ्गमा खटिने कर्मचारीको लागि खाना, खाजा, यातायात वा दै भ भ मा खर्च गर्न सकिनेछ। प्रति क्रप काटिङ गरेको ज्याला वापत रु. ५००। खर्च गर्न सकिने छ।

१९. उत्कृष्ट कृषक पुरस्कार कार्यक्रम

कृषि पेशालाई सम्मानित तथा व्यवसायीक बनाउन र कृषकहरूलाई परम्परागत कृषिको रूपान्तरण र आधुनिकीकरण गर्न प्रोत्साहित गरी युवाहरूलाई कृषि क्षेत्रमा आकर्षित गर्न गाउँपालिकामा उत्कृष्ट कृषक पुरस्कार कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

कार्यविधिः गाउँपालिका देहाय बमोजिमको एक छनौट समिति रहनेछ -

संयोजक-प्रमुखप्रशासकिय अधिकृत
सदस्य- प्रमुख, पशु शाखा
सदस्य सचिव- प्रमुख, कृषि शाखा

दुइ जना सम्म गाउँपालिकाबाट अन्य सम्बन्धित व्यक्तिलाई आमन्त्रण गर्न सकिनेछ । छनौट समितिले कार्यक्रम सञ्चालनको लागि पुरस्कारको विधा खुलाई सूचना प्रकाशन गर्ने, आवेदन संकलन, स्थलगत प्रमाणीकरण तथा कृषक छनौट गर्ने कार्य गर्ने छ।

मूल्याङ्कनका आधारहरुः

क्र.सं.	कार्यविधि	पूर्णाङ्क	प्राप्ताङ्क
१	श्रोत साधनको स्थिति एवं उपयोग	१०	
२	स्थानीय समुदायमा कार्य अनुभव र योगदान	१०	

३	उत्पादन तथा उत्पादकत्व स्थिति	१०	
४	सेवा तथा संस्थागत पहुँच	५	
५	रोजगारीको श्रृजनाको स्थिति	१५	
६	कृषि व्यवसायमा लगानीको स्थिति	५	
७	कृषि व्यवसायको आम्दानी र प्रतिफलको स्थिति	१०	
८	कार्यालय र प्राविधिक सँग सम्पर्कको स्थिति	५	
९	प्राविधिक ज्ञान सीपको जानकारी तथा प्रयोग स्थिति	१०	
१०	कृषि व्यवसायको दिगोपनाको स्थिति	१०	
११	सृजनात्मक कार्य गरेको	१०	
	जम्मा		

उत्कृष्ट कृषक पुरस्कार वितरणः

छनौट भएका कृषकहरूलाई गाउँपालिकामा विशेष कार्यक्रमको आयोजना गरी नगद पुरस्कार र प्रमाण-पत्र सहित सम्मान गरिनेछ ।

छनौट भएका कृषकहरूलाई प्रदान गरिने नगद पुरस्कारको रकम गाउँपालिका स्तरीय कृषि विकास समितिले निर्णय गरे बमोजिम हुनेछ ।

आर्थिक पक्षः कार्यक्रम लागत अनुमान स्वीकृत गराइ आवश्यक, सहभागि भत्ता, खाजा, खाना, स्टेसनरी, मसलन्द समाग्री तथा पुरस्कारमा खर्च गर्न सकिनेछ।

२०. व्यवसायीक पशुपंक्षि तथा मत्स्य पालन प्रोत्साहन कार्यक्रम

उद्देश्यः व्यवसायीक गाई/भैंसि/बाखा आदि उत्पादनलाई प्रोत्साहन गरी मासु तथा दुधमा आत्मनिर्भर हुने।

कार्यविधिः कार्यविधि मा उल्लेख गरिए अनुसार पशुपालनमा संलग्न कृषकलाई पशु नश्ल सुधार, गोठ निर्माण तथा सुधारम आदिमा अनुदान उपलब्ध गराइनेछ। कम्तीमा २ वटा उन्नत गाई/भैंसी/चौरी, १० वटा बाखा, ५० वटा सम्म पंक्षि पालन गर्ने कृषकलाई कार्यक्रममा समावेश गराइनेछ।

आर्थिक पक्ष :

तोकिएको शर्त पुरा गर्ने कृषकलाई गोठ सुधार/निर्माण तथा पशु खरिदको लागि सम्बन्धित प्राविधिकले तयार पारेको लागत अनुमानको आधारमा ७५ प्रतिशत सम्म अनुदान दिन सकिनेछ। साथै उल्लेखित अनुदानको सिमा भित्र रही अनुदानग्राहीको माग अनुसार सम्बन्धित व्यवसाय वृद्धिको लागि आवश्यक पर्ने अन्य समाग्री/कार्यक्रममा समेत अनुदान प्रदान गर्न सकिने छ।

२१. नमुना गोठ तथा भकारो सुधार कार्यक्रम

उद्देश्यः गाउँपालिका भित्रका कृषकहरूलाई व्यवस्थित पशुपालन तर्फ अग्रसर गराइ खेर गैरहेको मलमुत्रको प्रयोगले माटोको उर्वराशक्ति सुधार गर्नु।

कार्यविधिः गाउँपालिका भित्रका गाई भैँसीपालक कृषकहरूलाई भकारो सुधारमा अनुदान उपलब्ध गराउन कम्तिमा दुई ओटा वयस्क गाई/गोरू वा भैँसी/रागो पालेको हुनपर्नेछ र तोकिएको कार्यविधि पुरा गरेका कृषकलाई गाउँपालिकाले छनौट गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने छ।

आर्थिक पक्षः सम्बन्धित प्राविधिकले तयार गरेको लागत अनुमानको आधारमा गाउँपालिका बाट ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिने छ।

२२. कृषकहरूलाई (हिउँदे तथा बर्षे) घाँसको बीउ तथा बिरुवा वितरण कार्यक्रम

उद्देश्यः गाउँपालिका भित्रका कृषकहरलाई व्यवसायीक पशुपालन तर्फ अग्रसर गराउन, घाँस खेती प्रवर्द्धन गर्नु।

कार्यविधिः गाउँपालिका भित्रका पशुपालक कृषकहरूलाई सबै सिजनमा घाँसको उपलब्धता सुनिश्चित गर्न बर्षे तथा हिँउदे घाँसका बीउ तथा बिरुवा गाउँपालिकाले विरतण गर्नेछ ।

आर्थिक पक्ष : पशुपालक कृषक ,कृषक समूहहरूलाई बर्षे तथा हिँउदे घाँसका बीउ तथा बिरुवा मा ७५ देखि १००% प्रतिशत सम्म कार्यक्रम बनाई अनुदान दिन सकिनेछ। त्यसको लागि कार्यालयबाट घाँसका बीउ तथा बिरुवा खरिद गरी कृषकहरूलाई सेवा केन्द्र वा सम्बन्धित शाखाबाट वितरण गर्न सकिनेछ।

२३. कृषि तथा पशुपंक्षी बिमा गर्ने किसानलाई प्रोत्साहन सहयोग

उद्देश्यः कृषि तथा पशुपंक्षी बिमामा किसानहरूलाई प्रोत्साहित गरि कृषिमा हुने जोखिमको न्यूनिकरण गर्नु।

कार्यविधिः कृषि, पशुपंक्षी तथा जडिबुटी बिमा सम्बन्धी संघीय निर्देशिका बमोजिम सम्बन्धित बिमा कम्पनीमा कानुन अनुसार बिमा गरेको कुनैपनि कृषि तथा पशु वस्तुमा अनुदान उपलब्ध गराइनेछ।

आर्थिक पक्ष : सम्बन्धित बाली तथा वस्तुको विमालेख अनुसार कृषकले व्यहोर्नुपर्ने वार्षिक बिमा शुल्कको ५०% रकम कार्यालयबाट अनुदान प्रदान गरिनेछ।

२४. कृषि तथा पशु शिविर सञ्चालन

उद्देश्यः कृषि तथा पशु सम्बन्धी रोग, कीरा तथा महामारी नियन्त्रणको लागि किसानहरूलाई जनचेतना अभिवृद्धि गरी रोग कीरा नियन्त्रणमा सहयोग पुर्याउने।

कार्यविधिः कृषकहरूलाई पायक पर्ने ठाउ छनौट गरी उक्त स्थानमा सम्बन्धित विषय विज्ञ सहितको टोलिद्वारा कृषकहरूका समस्याहरूको पहिचान गरी समाधान गर्ने।

आर्थिक पक्ष : कर्मचारी दै. भ. भ. खाजा, खाना, स्टेसनरी, ब्यानर, हल, यातायात तथा शिविरको लागि आवश्यक औषधि, विषादि तथा विषयवस्तु सँग सम्बन्धित कृषि समाग्री बितरणमा नियमानुसार खर्च गर्न सकिनेछ।

२५. व्यावसायीक पशुपालक कृषकलाई दुध उत्पादन अनुदान

उद्देश्यः गौरीशंकर गाउँपालिका क्षेत्रभित्र गाई/भैसिपालन व्यवसायलाई प्रवर्द्धन गरी दुग्ध बजारिकरणमा टेवा पुर्याउनु।

कार्यविधिः

अनुदान रकम वितरण गर्न दुध संकलन गर्ने संकलक, पशुपालक कृषक, संकलन केन्द्र, समूह वा सहकारीहरूले खरिद गरेको दुधको आधारमा व्यावसायीक कृषकहरूलाई प्रदान गरिने दुधको अनुदानको रकम प्रतिलिटर रु ३ भन्दा बढि नहुने गरि वितरण गरिने छ ।यसरी अनुदान उपलब्ध गराउन तोकिएको दुग्ध संकलक/बिक्रेताले दुध खरिद बिक्रिको अभिलेख अनिवार्य राख्नु पर्नेछ र उक्त अभिलेख सम्बन्धित वडा अध्यक्ष मार्फत प्रमाणित गराइ प्रविधिक कर्मचारीले गाउँपालिकामा पेश गर्नुपर्ने छ।

दुध उत्पादकले उत्पादन गरेको दुध मध्य तोकिएको दुग्ध संकलक/बिक्रेता लाई विक्रि वितरण गरेको दुधको प्रमाणित रेकर्डको आधारमा सम्बन्धित प्राविधिक कर्मचारीले पेश्की वा सोधभर्ना लिइ अनुदान रकम सम्बन्धित कृषकलाई भरपाई गराइ उपलब्ध गराउन सक्नेछ।

२६. सचेतना अभिवृद्धि, तालिम गोष्ठी, कार्यक्रम

(क) वडा स्तरीय घुम्ती तालिम

स्वीकृत कार्यक्रम र बजेटको सिमा भित्र रही शाखाले वडा स्तरीय एक दिने स्थलगत तालिम सञ्चालन गर्नेछ ।

वडा भित्रका व्यवसायीक कृषक ,समूह समिति सदस्यहरू यस तालिमका सहभागी हुनेछन् । तालिममा ४ वटा कक्षा हुने छन ।

कृषकहरूलाई यस तालिममा कृषि ,पशु पालन व्यवसाय सँग सम्बन्धित आधारभुत विषयमा सैद्धान्तिक तथा व्यवहारिक ज्ञान सीप प्रदान गरिनेछ ।

सहभागी छनौटको जिम्मेवारी जनप्रतिनिधि तथा शाखाको हुनेछ ।

आर्थिक पक्षः तालिमको लागि आवश्यक, सहभागि तथा प्रशिक्षक भत्ता, खाजा, खाना, स्टेसनरी, यातायात, तालिम समाग्री तथा विषय वस्तु सँग सम्बन्धित कृषि समाग्री नि शुल्क विरणमा नियमानुसार खर्च गर्न सकिनेछ।

(ख) गाउँपालिका स्तरीय तालिम तालिम

स्वीकृत कार्यक्रम र बजेटको सिमा भित्र रही शाखाले गाउँपालिका स्तरीय अधिकतम ३ (तीन) दिने तालिम सञ्चालन गर्नेछ ।

गाउँपालिका भित्रका व्यवसायीक कृषक,समूह समिति सदस्यहरू यस तालिमका सहभागी हुने छन ।

तालिममा प्रति दिन ४ वटा कक्षा हुने छन ।

कृषकहरूलाई यस तालिममा कृषि ,पशु पालन व्यवसाय सँग सम्बन्धी निर्धारित विभिन्न विषयमा सैद्धान्तिक तथा व्यवहारिक ज्ञान सीप प्रदान गरीनेछ ।

सहभागी छनौटको जिम्मेवारी जनप्रतिनिधि तथा शाखाको हुनेछ ।

तालिममा आवश्यकता र औचित्यका आधारमा विषय विज्ञबाट प्रशिक्षण गराउन सकिने छ ।

बाह्य प्रशिक्षकलाई प्रचलित नियम बमोजिम भत्ता उपलब्ध गराई प्रशिक्षण गराउन सकिने छ ।

आर्थिक पक्षः तालिमको लागि आवश्यक, सहभागि तथा प्रशिक्षक भत्ता, खाजा, खाना, स्टेसनरी, यातायात, तालिम समाग्री तथा विषय वस्तु सँग सम्बन्धित कृषि समाग्री निशुल्क वितरणमा नियमानुसार खर्च गर्न सकिनेछ।

(ग) गोष्ठी ,सेमिनार

शाखाले स्वीकृत कार्यक्रम र बजेटको सिमा भित्र रहि आफ्ना कार्यक्रमसँग सम्बन्धित विषयमा गोष्ठी ,सेमिनारको आयोजना गर्नेछ ।

गोष्ठी, सेमिनार विषयवस्तु हेरि एक दिन वा सो भन्दा बढि अवधीका हुनेछन ।

गोष्ठी, सेमिनारमा विषयवस्तुको गाम्भीर्यता हेरि कार्यपत्र प्रस्तुति तथा सहजिकरणका लागि विषय विशेषज्ञलाई आमन्त्रण गर्न सकिने छ ।

गोष्ठी कार्यक्रम सञ्चालनको आर्थिक पक्ष प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

२७. यस परिच्छेदमा उल्लेख नभएका तर कार्यालयको स्वीकृत बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश भएका कुनैपनि कृषि तथा पशु सम्बन्धी कार्यक्रमको संचालन प्रक्रिया परिच्छेद २ बमोजिम नै हुनेछ।

परिच्छेद ४

बिबिध

२८. अमान्य हुने: यस कार्यविधिको अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि नेपालको संविधान, संघीय, प्रादेशिक कानुनसँग बाझिने दफाहरु बाझिएका हदसम्म अमान्य हुनेछन् ।

गौरिशंकर गाउँपालिका दोलखा

अनुसूचि १

कार्यक्रम सम्बन्धी प्रस्ताव मूल्याङ्कनका आधारहरू

आवेदकको नाम ठेगाना–

क्रस	सूचाङ्क आधार	अधिकतम सम्भाव्य अङ्क	प्राप्त अंक
१	प्रमुख कार्यविधि	६५	
क	कार्यक्रमको कमाण्ड क्षेत्रका लाभान्वित वर्ग समूह /सहकारी/सस्था/ समिति/फर्म आदि	१०	
ख	प्रस्तावित कार्यले समेट्ने क्षेत्रफल,संख्या	१०	
ग	सामाजिक एवम लैङ्गिक सहभागिता (महिला/पुरुष/दलित आदि)	१०	
घ	प्रस्तावित कार्यले उत्पादन वृद्धि प्रशोधन र बजारीकरणमा पुग्ने सहयोग	१५	
ङ	प्रस्तावित कार्यले सृजना गर्ने रोजगारीको अवसर	१०	
च	प्रस्तावित वाली/वस्तुको भौगोलिक एवम् प्राविधिक उपयूक्तता	१०	
२	सहायक कार्यविधि	३५	
क	प्रस्तावको आवश्यक कागजातको प्रक्रिया पुरा भएको	५	
ख	समान प्रकृतिका अनुदान सहयोगको पहुच नभएका समूह /सहकारी/सस्था/ समिति/फर्म आदि	५	
ग	सहभागि लक्षित वर्गको नगद वा वस्तुगत योगदान परिमाण र प्रतिवद्दता	५	
घ	प्रस्तावित बाहेक परियोजना लाभान्भित हुन सक्ने अन्य लाभान्भित वर्ग	५	
ङ	प्रस्तावित कार्यको सृजनात्मकता एवम् नवितम्	५	
च	आवेदकको संस्थागत क्षमता तथा कार्य अनुभव	५	
छ	प्रस्तावित कार्य कृषकको माग एवम् आवश्यकता अनुरुप रहे/ नरहेको	५	
जम्मा			

अनुसूचि २

मिति-२० । ।

श्री, कार्यालय प्रमुख ज्यू
.....।

विषयः .....कार्यक्रमका लागि आवेदन पेश गरिएको बारे।

उपरोक्त सम्बन्धमा गौरीशंकर गा. पा. को मिति..... मा प्रकाशित सूचना बमोजिम सञ्चाचालन हुन लागेको .....कार्यक्रममा सहभागी हुन इच्छुक रहेको र मैले / मेरो घर परिवार / संस्थाले अघिल्लो आ व मा यस कार्यक्रम बाट अनुदान नलिएको हुदा मेरो कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धनको लागि नियमानुसार देहायका क्रियाकलापको लागि अनुदान उपलब्ध गराइदिनुहुन अनुरोध गर्दछु।

क्र स	कार्यक्रमको नाम	हालको अबस्था	अनुदान माग गरेका क्रियाकलापहरू

निवेदक

दस्तखत

नाम

पद

वडा न

सम्पर्क न

गौरीशंकर गाउँपालिका, बर्दघाट